

**МІЖНАРОДНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР:
РОЗВИТОК В УМОВАХ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

**INTERNATIONAL EDUCATIONAL SPACE:
DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS
OF SOCIOCULTURAL TRANSFORMATION**

**МІЖНАРОДНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР:
розвиток в умовах
соціокультурної трансформації**

**INTERNATIONAL EDUCATIONAL SPACE:
Development in the Conditions
of Socio-Cultural Transformation**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

**МІЖНАРОДНИЙ
ОСВІТНІЙ ПРОСТІР:
розвиток в умовах
соціокультурної трансформації**

Україна – Словаччина – Польща – Чехія –
Угорщина – Румунія – Німеччина

УДК 373:378].014(4)

<https://doi.org/10.35387/edu-mono.0200.2025>

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Мукачівського державного університету
(протокол № 16 від 27 травня 2025 року)*

Рецензенти:

Нелля НИЧКАЛО – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, м. Київ, Україна.

Тереса ЯНІЦКА-ПАНЕК – доктор педагогічних наук (габілітований), професор, Державний університет Стефана Баторія, м. Скерневіце, Польща.

Інокентій КОРНІЄНКО – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології Мукачівського державного університету, м. Мукачево, Україна.

За загальною редакцією
доктора педагогічних наук, професора **Авшенюк Н. М.**,
доктора педагогічних наук, професора **Товканець Г. В.**

М 57 Міжнародний освітній простір: розвиток в умовах соціокультурної трансформації : монографія. Н. М. Авшенюк, Г. В. Товканець та колектив авторів. За заг. ред. Н. М. Авшенюк, Г. В. Товканець. – Ужгород : РІК-У, 2025. – 392 с.

ISBN 978-617-8596-01-9

У монографії розглянуто питання трансформації освіти як суттєвого соціокультурного потенціалу розвитку суспільства, який сприяє громадянському, інтелектуальному й духовному становленню особистості та забезпечує сталий поступ соціуму, людства в цілому. Представлено результати наукових досліджень освітніх змін у міжнародному освітньому просторі вченими та педагогами з України, Словаччини, Польщі, Чехії, Румунії, Угорщини, а також Німеччини. Актуалізовано проблеми трансформації освіти у дискурсі соціокультурної динаміки, тенденцій розвитку педагогічної освіти, загальної середньої освіти і професійної підготовки в сучасному світовому освітньому просторі.

Адресується фахівцям, які займаються науковою і професійно-педагогічною діяльністю з означеної проблеми, здобувачам вищої освіти педагогічних спеціальностей; усім, хто цікавиться актуальними проблемами розвитку педагогічної науки, порівняльно-педагогічних досліджень та сучасної загальної середньої і вищої освіти.

ISBN 978-617-8596-01-9

© Мукачівський державний університет, 2025
© Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2025
© Авшенюк Н.М., Товканець Г. В. та колектив авторів, 2025

2.7. Професійна підготовка вчителів природничих наук: досвід Данії та Норвегії (<i>Мар'яна ГРАБ</i>) Professional Training of Science Teachers: the Experience of Denmark and Norway (<i>Mariana GRAB</i>)	215
2.8. Теоретично-методичні аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх вчителів початкових класів в умовах фахової підготовки (<i>Любов ФЕНЧАК</i>) Theoretical and Methodological Aspects of the Formation of Health- Preserving Competence of Future Primary School Teachers in the Conditions of Professional Training (<i>Lyubov FENCHAK</i>)	223
2.9. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до позаурочної виховної роботи як педагогічна проблема (<i>Надія БРИЖАК</i>) Preparing a Future Primary School Teacher for Extracurricular Educational Work as a Pedagogical Problem (<i>Nadiya BRYZHAK</i>)	233

Розділ 3. ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА І ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Chapter 3. GENERAL SECONDARY EDUCATION AND VOCATIONAL TRAINING IN THE MODERN EDUCATIONAL SPACE	246
3.1. Педагогічні інновації як об'єкт інноваційного менеджменту в освіті: понятійні категорії та семантичне поле (<i>Оксана ТОВКАНЕЦЬ</i>) Pedagogical Innovations as an Object of Innovative Management in Education: Conceptual Categories and Semantic Field (<i>Oksana TOVKANETS</i>)	247
3.2. The Problem of Leadership in Western and Ukrainian Discourses: a Comparative Analysis of Approaches (<i>Lidiia TKACHENKO</i>) Проблема лідерства у західному та українському дискурсах: порівняльний аналіз підходів (<i>Лідія ТКАЧЕНКО</i>)	261
3.3. Науково-методологічні передумови ступеневої освіти: зарубіжний та вітчизняний досвід (<i>Маріанна ГОРВАТ</i>) Scientific and Methodological Prerequisites of Graduate Education: Foreign and Domestic Experience (<i>Marianna HORVAT</i>)	279
3.4. Соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов як важлива складова його професійної компетентності (<i>Наталія ТЕЛИЧКО</i>) Sociocultural Competence of a Future Foreign Language Teacher as an Important Component of his Professional Competence (<i>Nataliya TELYCHKO</i>)	294

3.3. НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Маріанна ГОРВАТ (Мукачєво, Україна)

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL PREREQUISITES OF GRADUATE EDUCATION: FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE

Marianna HORVAT (Mukachevo, Ukraine)

В умовах сучасних глобалізаційних процесів освіта набуває надзвичайної значущості як фактор, що визначає перспективи соціально-економічного розвитку держави, її інтеграції до світового освітнього простору. Саме освіта формує людський капітал, сприяє зростанню професійної мобільності, адаптивності особистості до динамічних змін сучасного світу та підвищує конкурентоспроможність фахівців на міжнародному ринку праці. У цьому контексті особливого значення набуває ступенева освіта як система, що забезпечує послідовність, наступність та ефективність освітнього процесу, орієнтуючись на різні освітні рівні та відповідні їм компетентності.

Поняття ступеневої освіти має глибоке коріння та історично сформувалося як відповідь на вимоги часу щодо більш гнучкої та адаптивної системи підготовки фахівців. Зародження та розвиток ступеневої освіти пов'язане з глобальними освітніми реформами, що були розпочаті у країнах Європи та Північної Америки у другій половині XX століття, зокрема із впровадженням Болонського процесу. Цей процес передбачав стандартизацію освітніх кваліфікацій та запровадження дво- та триступеневої структури освіти (бакалаврат, магістратура, докторантура), що мало на меті створити єдиний європейський простір вищої освіти та сприяти мобільності студентів і науковців.

Україна активно долучилася до зазначених процесів з початку 2000-х років, що зумовлено прагненням інтегрувати вітчизняну систему освіти у європейський освітній простір. Науково-методологічні передумови ступеневої освіти в Україні формувалися на основі аналізу та узагальнення зарубіжного досвіду, а також внаслідок внутрішніх соціально-економічних трансформацій, що вимагали оновлення змісту і структури освіти, підвищення її якості та доступності для різних верств населення. Саме тому питання ступеневої освіти набуло особливого значення і стало предметом досліджень численних українських і зарубіжних науковців.

У наукових працях, присвячених цій проблемі, ступенева освіта розглядається як складна, динамічна, багатоаспектна система, що передбачає неперервність освітнього процесу, створення умов для особистісного і професійного розвитку особистості, а також формування її конкурентоспроможності на ринку праці. Сучасні дослідники зазначають, що ефективна реалізація ступеневої освіти можлива лише за умови комплексного підходу, який включає теоретичне осмислення феномену ступеневості, розробку відповідної методологічної бази та впровадження інноваційних технологій у навчальний процес.

Серед зарубіжних наукових робіт слід відзначити праці М. Гагаріна, який у своїх дослідженнях аналізує особливості та глобальні тенденції зарубіжних систем вищої освіти, а також специфіку формування ступеневості у різних країнах, таких як США, Великобританія та Канада. Автор наголошує на необхідності інтеграції міжнародного досвіду у вітчизняну освітню практику, що дозволить суттєво підвищити якість освіти та зробити її конкурентоспроможною на міжнародному рівні⁴³⁷.

В українській педагогічній науці проблематику ступеневої освіти активно розглядають О.Дубасенюк, С.Сисоєва, Н.Сидорчук та інші дослідники. Зокрема, О.Дубасенюк акцентує увагу на організаційно-педагогічних засадах ступеневої освіти, наголошуючи на важливості методологічних та дидактичних основ у контексті професійної підготовки спеціалістів⁴³⁸. С. Сисоєвата Т.Криstopчук здійснюють комплексний аналіз освітніх систем країн Європейського Союзу, визначаючи загальні тенденції та особливості, що можуть бути адаптовані до українських реалій⁴³⁹. Ці дослідження створюють потужну методологічну базу для подальших розробок і впровадження ступеневої освіти в Україні з урахуванням національних традицій та сучасних світових тенденцій.

Ступенева освіта визначається як багаторівнева система освітньої підготовки, що передбачає послідовність у здобутті освітніх та професійних кваліфікацій різних рівнів: від базової (бакалаврської) до поглибленої (магістерської та докторської). Її сутність полягає у створенні гнучких та динамічних умов для професійної та особистісної самореалізації людини протягом життя. Ця система орієнтована на забезпечення поступовості у здобутті знань і компетентностей, дозволяючи студентам формувати власну освітню траєкторію з урахуванням індивідуальних можливостей та потреб ринку праці.

⁴³⁷ Зарубіжна система вищої освіти : навч. посіб. / авт.-упоряд. М. І. Гагарін. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – 102 с.

⁴³⁸ Дубасенюк О. А. Професійно-педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія : у 2 т. / О. А. Дубасенюк. – Т. 1. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. 400 с.

⁴³⁹ Сисоєва С. О., Криstopчук Т. Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навч. посіб. / С. О. Сисоєва, Т. Є. Криstopчук ; Київський ун-т ім. Бориса Грінченка. – Рівне : Овід, 2012. – 352 с.

Основними функціями ступеневої освіти є соціалізуюча, освітня, професійна, інтегративна та мобілізуюча. Соціалізуюча функція передбачає формування особистості, здатної до ефективної взаємодії у суспільстві. Освітня функція забезпечує наступність і неперервність здобуття знань, навичок та компетентностей, що відповідають сучасним соціально-економічним реаліям. Професійна функція орієнтована на формування у студентів необхідних професійних компетентностей, здатностей до саморозвитку, творчості та критичного мислення. Інтегративна функція ступеневої освіти забезпечує інтеграцію освітніх рівнів, взаємозв'язок між теоретичною підготовкою та практичною діяльністю, сприяє ефективній міжнародній співпраці у сфері освіти.

Принципами організації освітнього процесу в умовах ступеневої освіти є послідовність, наступність, гнучкість, відкритість та орієнтація на результат. Принцип послідовності забезпечує логічний перехід від однієї освітньої сходинки до іншої, наступність – збереження та розвиток здобутих знань на кожному освітньому рівні. Принцип гнучкості передбачає адаптацію освітніх програм до актуальних потреб ринку праці та суспільства. Відкритість сприяє інтеграції національної освіти у міжнародний освітній простір, забезпечує мобільність студентів та викладачів. Орієнтація на результат дозволяє контролювати якість освітнього процесу через чітко визначені та вимірювані компетентності випускників, адаптуючи освітні програми до змінних суспільних та економічних умов.

У сучасних українських та зарубіжних наукових публікаціях аналізуються різноманітні аспекти ступеневої освіти. Зокрема, українські науковці (О. Дубасенюк, С. Сисоева, Н. Сидорчук, М. Гагарін) акцентують увагу на особливостях організації ступеневої підготовки педагогічних кадрів, підкреслюючи необхідність врахування міжнародних освітніх стандартів і досвіду європейських країн у вітчизняній практиці¹. Зарубіжні дослідники, зокрема R.F. Arnone, C.A. Torres, W.G. Bowen та B. Reinalda, аналізують міжнародні тенденції у розвитку ступеневої освіти, акцентуючи увагу на важливості компетентнісного підходу, цифровізації освітнього середовища та гармонізації освітніх структур у межах Болонського процесу для підвищення якості підготовки фахівців та їхньої конкурентоспроможності в глобальному освітньому просторі.

В умовах сучасних глобалізаційних процесів освіта набуває надзвичайної значущості як фактор, що визначає перспективи соціально-економічного розвитку держави, її інтеграції до світового освітнього простору. Саме освіта формує людський капітал, сприяє зростанню професійної мобільності, адаптивності особистості до динамічних змін сучасного світу та підвищує конкурентоспроможність фахівців на міжнародному ринку праці. У цьому контексті особливого значення набуває ступенева освіта як система, що забезпечує послідовність, наступність та ефективність освітнього процесу, орієнтуючись на різні освітні рівні та відповідні їм компетентності.

Передумовами зародження ступеневої освіти у Європі та США стали соціально-економічні трансформації після Другої світової війни, зростання попиту на кваліфікованих фахівців та активізація процесів інтеграції у сфері освіти. На думку багатьох дослідників, важливу роль у становленні ступеневої освіти відіграли зміни в економічних та соціокультурних умовах, що вимагали адаптивності освіти до нових умов та ринку праці (О. Дубасенюк, Г. Грищенко⁴⁴⁰). Важливим чинником стало впровадження Болонського процесу, започаткованого 1999 року, що передбачав стандартизацію освітніх ступенів (бакалавр, магістр, доктор), забезпечення академічної мобільності студентів і викладачів та створення єдиного європейського простору вищої освіти (С. Сисоева). У США впровадження ступеневої освіти було зумовлене потребою у гнучкості освітніх програм, що відповідали б динамічним вимогам ринку праці, сприяли індивідуалізації навчальних траєкторій та забезпечували високу конкурентоспроможність випускників на глобальному рівні, про що свідчать дослідження І. Козубовської⁴⁴¹, О. Стойки⁴⁴² та О. Воробйової⁴⁴³.

Становлення ступеневої освіти у зарубіжних країнах відбувалося у кілька етапів. Перший етап характеризується зародженням та первинною реалізацією багаторівневої структури освіти у США та європейських країнах у 1950–1960-х роках. Цей етап був пов'язаний із розширенням доступу до освіти для широких верств населення, що сприяло формуванню нового типу фахівців, орієнтованих на швидку адаптацію до змін (І. Западінська)⁴⁴⁴. Другий етап (1970–1980-ті роки) характеризувався подальшою стандартизацією освітніх рівнів, посиленням міжнародної співпраці, розвитком міждержавних освітніх програм і консорціумів (М. Гагарін)¹. Третій етап, що триває з кінця ХХ століття до сьогодні, відзначається активною інтеграцією освітніх систем через Болонський процес, розвиток компетентнісного підходу та міжнародну співпрацю університетів (Пожуєв В.)⁴⁴⁵.

⁴⁴⁰ Грищенко Г. П. Ступенева система підготовки вчителів-предметників/ URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/16138>

⁴⁴¹ Козубовська І. В., Стойка О. Я. Трансформаційні процеси в сучасній вищій школі США / І. В. Козубовська, О. Я. Стойка // Науковий вісник Мукачівського державного університету : серія: Педагогіка та психологія / редкол.: Т. Д. Щербан (гол. ред.) [та ін.]. Мукачево : Вид-во МДУ, 2015. Вип. 2(2). С. 111–116.

⁴⁴² Козубовська І. В., Стойка О. Я. Деякі особливості ступеневої освіти в США. Проблеми сучасної психології. Ужгород : УжНУ, 2017. С. 73–77.

⁴⁴³ Воробйова О. Державне управління вищою освітою в США крізь призму акредитації. Наукові вісті ДУ «УНДІЗ». 2022. № 1 (11). С. 56–62.

⁴⁴⁴ Западінська І. Теоретико-методологічні засади ступеневої педагогічної освіти / І. Западінська // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Полтава, 2017. Вип. 69. С. 14–19.

⁴⁴⁵ Пожуєв В. І. Основні тенденції розвитку вищої освіти в контексті Болонського процесу. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2005. Вип. 22. – С. 4–20.

Сучасна зарубіжна практика ступеневої освіти характеризується різноманіттям освітніх моделей, що зумовлено національними традиціями, освітньою політикою та рівнем автономії освітніх інституцій у різних країнах. У європейських державах ключовими тенденціями є інтеграція освітніх ступенів та розвиток академічної мобільності, що дозволяє студентам реалізовувати індивідуальні освітні траєкторії та брати участь у міжнародних програмах обміну (Ковбатюк М., Шевчук В.⁴⁴⁶, Зленко А., Ісайкіна О.⁴⁴⁷). У США гнучкість освітніх програм забезпечується високим рівнем автономії закладів вищої освіти, що дає змогу оперативного адаптувати зміст навчання до потреб ринку праці та розвитку ключових компетентностей студентів (Коняхін Ю.)⁴⁴⁸.

Таким чином, аналіз наукових досліджень свідчить про позитивний вплив ступеневої освіти на якість освітніх процесів та формування конкурентоспроможних фахівців. Досвід зарубіжних країн може стати основою для ефективного впровадження ступеневої освіти в Україні, зокрема, з огляду на її інтеграцію до міжнародного освітнього простору та необхідність адаптації національних освітніх стандартів до європейських вимог (Оршанський Л.)⁴⁴⁹. Однак, при цьому необхідно враховувати специфіку та традиції української освітньої системи, аби забезпечити гармонійне поєднання зарубіжного досвіду з національними особливостями освіти (Сидорчук Н.)⁴⁵⁰.

Ступенева освіта як система організації навчального процесу виникла внаслідок ряду соціально-економічних змін, що відбулися у другій половині ХХ століття. Важливими передумовами її зародження в Європі стали глобалізація економіки, інтенсифікація міжнародного співробітництва та стрімке зростання мобільності студентів і викладачів. Це вимагало створення освітніх стандартів, які б відповідали вимогам глобального ринку праці та дозволяли забезпечити взаємне визнання дипломів між країнами. З цієї метою у 1999 році було започатковано Болонський процес, який передбачає запрова-

⁴⁴⁶ Ковбатюк М. В. Академічна мобільність студентів в умовах розвитку освітніх інтеграційних процесів / М. В. Ковбатюк, В. О. Шевчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / редкол.: Н. Н. Пойда-Носик (голов. ред.) [та ін.]. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Вип. 30. – С. 92–97.

⁴⁴⁷ Зленко А., Ісайкіна О. Академічна мобільність як невід’ємна складова інтеграції України до сучасного європейського суспільства знань/ Society. Document. Communication. 2019. № 6/2. С. 56–76.

⁴⁴⁸ Коняхін Ю. Міжнародна академічна мобільність в закладах фахової передвищої освіти. Інноватика у вихованні. 2023. Вип. 17. С. 349–356.

⁴⁴⁹ Оршанський Л. В. Ступенева освіта та проблема оновлення змісту підготовки вчителя трудового навчання / Л. В. Оршанський // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Херсон : Вид-во ХДУ, 2006. – Вип. 42. – С. 365–370.

⁴⁵⁰ Сидорчук Н. Г. Магістратура: історичні передумови впровадження ступеневої освіти на сучасному етапі модернізації вітчизняної вищої школи / Н. Г. Сидорчук // Креативна педагогіка : наук.-метод. журнал / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». – Житомир, 2017. – Вип. 12. – С. 49–56.

дження ступеневої структури вищої освіти (бакалавр, магістр, доктор наук) і створення єдиного європейського простору вищої освіти (Сисоєва С.).

У США передумови розвитку ступеневої освіти формувалися під впливом динамічних змін на ринку праці та потреби у підготовці фахівців, здатних швидко адаптуватися до нових умов і технологічних викликів. Особливої актуальності набула індивідуалізація освітніх траєкторій, що забезпечується високим рівнем автономії університетів у формуванні змісту освітніх програм та виборі навчальних дисциплін відповідно до професійних інтересів студентів. Важливим чинником стало й посилення ролі університетів як науково-дослідних центрів, що поєднують освіту з інноваційною діяльністю, сприяючи підготовці мобільних і конкурентоспроможних фахівців (Сергеева О.⁴⁵¹, Стойко О.⁴⁵²).

Становлення ступеневої освіти за кордоном відбувалося у кілька послідовних етапів. Перший етап (1950–1960-ті роки) характеризувався активним розширенням доступу до вищої освіти, особливо у післявоєнний період, що було пов'язано зі стрімким зростанням економіки та гострою потребою у висококваліфікованих кадрах. Наприклад, у Великобританії після 1945 року суттєво зросла кількість університетів: у цей період були відкриті такі заклади, як Ноттингемський (1948), Кільський (1949), Екзетерський (1955), а також університети Сассекський, Варвிகський, Кентський, Східноанглійський і Ессекський у 1960-х роках⁴⁵³. У Франції аналогічно спостерігалось зростання студентського контингенту і формування передумов для створення гнучкої багаторівневої системи, що було викликано змінами соціального складу студентів та збільшенням розбіжностей між університетською освітою і реальними потребами ринку праці¹⁷.

Другий етап (1970–1980-ті роки) характеризувався посиленням інтеграційних процесів у сфері освіти. В цей час почали формуватися міжнародні освітні консорціуми, що сприяли стандартизації освітніх рівнів і взаємному визнанню дипломів та кваліфікацій. Цей період позначений активним впровадженням освітніх програм, що передбачали як академічну, так і професійну мобільність студентів¹. Крім того, саме у цей період посилилася увага до якості освіти, що знайшло відображення у впровадженні систем контролю якості навчання і підготовки фахівців, зокрема в країнах Західної Європи та США¹³.

Другий етап (1960–1980-ті роки) характеризувався подальшим розвитком і зміцненням системи ступеневої освіти, що проявилось в активізації

⁴⁵¹ Сергеева О. А. Роль науково-дослідних університетів у системі вищої освіти США / О. А. Сергеева // Педагогічні науки. – 2018. – № 85. – С. 48–51.

⁴⁵² Стойка О. Я. Трансформаційні процеси у вищій школі США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Олеся Ярославівна Стойка ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2015. – 20 с.

⁴⁵³ Студентський історико-педагогічний альманах. Вип. 2. Історія університетської освіти : виникнення, становлення, розвиток : зб. наук. пр. молодих дослідників / за ред. О. Є. Антонової, В. В. Павленко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 325 с.

інтеграційних процесів у сфері вищої освіти. У цей період почали формуватися міжнародні освітні консорціуми, що сприяли уніфікації освітніх рівнів та взаємному визнанню дипломів і кваліфікацій. Особливу увагу приділяли якості освіти, впровадженню систем контролю та оцінювання навчального процесу, зокрема у провідних університетах Європи, таких як у Великобританії, Франції та Німеччині. Посилилася увага до розвитку мобільності студентів та викладачів, що знайшло своє вираження у створенні програм міжнародних обмінів та посиленні професійної мобільності випускників¹⁷.

Третій етап, що розпочався наприкінці XX століття (зокрема з кінця 1990-х років із започаткуванням Болонського процесу), триває до сьогодні і характеризується масштабною інтеграцією національних освітніх систем у єдиний європейський простір вищої освіти. Цей етап відзначається активною розробкою та впровадженням спільних освітніх стандартів, суттєвим зростанням міжнародної академічної мобільності студентів та викладачів, а також широким застосуванням компетентнісного підходу до організації навчального процесу. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні освітні організації та структури, що підтримують впровадження стандартів якості освіти та стимулюють міжуніверситетську співпрацю в умовах глобалізації та інтернаціоналізації освітньої діяльності¹⁷.

Сучасна зарубіжна практика ступеневої освіти відзначається значною різноманітністю моделей і підходів. У країнах Європейського Союзу домінує інтегративний підхід, спрямований на створення єдиного освітнього простору. Це передбачає акцент на академічній мобільності, визнанні дипломів та кваліфікацій, а також забезпеченні високого рівня теоретичної і практичної підготовки студентів відповідно до сучасних міжнародних стандартів. Значна увага приділяється формуванню міжкультурної компетентності студентів, що є необхідною умовою успішного функціонування у сучасному глобалізованому світі. Як зазначається в дослідженні Л. Ілійчук, академічна мобільність сприяє інтеграції національних систем вищої освіти до єдиного європейського освітнього простору та світового суспільства знань⁴⁵⁴.

У США акцент зроблено на максимальній гнучкості освітніх програм та адаптивності навчальних планів до вимог ринку праці. Американські університети активно співпрацюють з підприємствами та бізнесом, що дозволяє оперативно реагувати на зміни у сфері праці та забезпечує практичну орієнтованість навчання. Значна увага приділяється також розвитку комунікаційних та аналітичних навичок студентів, які є важливими для їхньої подальшої кар'єри. Як зазначено в навчальному посібнику, характерними ознаками розвитку європейської вищої освіти наприкінці XX – на початку

⁴⁵⁴ Ілійчук Л. Академічна мобільність як стратегічний вектор якісної підготовки майбутніх фахівців в епоху глобалізації та розвитку освітніх інновацій/ Проблеми освіти. 2024. Вип. 2(101). С. 24–43.

XXI століть є необхідність перетворення вищої освіти на провідну галузь економіки та орієнтація навчальних планів на потреби майбутнього⁴⁵⁵.

Методологія ступеневої освіти є ключовим аспектом, що визначає ефективність організації та реалізації навчального процесу. Основними підходами, які формують методологічну основу ступеневої освіти, є системний, компетентнісний та інтегративний підходи. Ці підходи забезпечують комплексність та послідовність у побудові освітніх програм і сприяють формуванню у студентів відповідних компетентностей. Як зазначається в навчально-методичному посібнику, особливу увагу сконцентовано на аналізі механізмів забезпечення, моніторингу та оцінювання якості вищої освіти⁴⁵⁶. *Системний* підхід передбачає цілісний аналіз освітнього процесу, що дозволяє ефективно координувати всі елементи освітньої системи, включаючи мету, завдання, зміст освіти, форми та методи навчання, засоби оцінювання результатів. Він сприяє узгодженню освітніх цілей на різних рівнях освіти та забезпечує неперервність і послідовність навчання. Системний підхід розглядається як інтегративна та міждисциплінарна методологія, яка дозволяє поєднувати різні освітні компоненти у єдиний комплекс і ефективно управляти якістю освітнього процесу⁴⁵⁷. *Компетентнісний* підхід орієнтований на формування у студентів конкретних компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності. Компетентність розглядається як здатність особистості ефективно діяти в різних професійних ситуаціях на основі отриманих знань, навичок, умінь, цінностей і досвіду. Цей підхід дозволяє гнучко реагувати на потреби ринку праці та забезпечувати високу якість підготовки фахівців⁷. *Інтегративний* підхід акцентує увагу на необхідності інтеграції різних освітніх рівнів, дисциплін, теоретичних і практичних знань. Він забезпечує створення цілісного освітнього простору, де всі елементи навчального процесу взаємопов'язані та спрямовані на формування комплексного мислення й міждисциплінарних компетентностей. Як зазначає Т. Васютіна, інтегративний підхід дозволяє забезпечити цілісність професійної підготовки, орієнтуючи студентів на формування комплексних знань і практичних умінь⁴⁵⁸.

⁴⁵⁵ Специфіка підготовки економістів і менеджерів у США та Польщі : навч. посіб. / М. М. Палінчак, Н. І. Шетеля, О. М. Табанюхова, М. П. Тимчик, В. В. Гжешук, В. М. Палінчак. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 198 с.

⁴⁵⁶ Якість вищої освіти: теорія і практика : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей ; НАПН України, Ун-т менеджменту освіти ; кол. авт.: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк [та ін.]. Київ : Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

⁴⁵⁷ Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі : підручник для студентів магістратури за спец. «Педагогіка вищої школи» / Д. : Нац. гірн. ун-т, 2014. – 119 с.

⁴⁵⁸ Васютіна Т. М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти : реферат дис. ... д-ра пед. наук / Т. М. Васютіна. Хмельницький, 2022. URL: https://nauka.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/referat_vasyutina_druk.pdf

Для реалізації ступеневої освіти особливе значення має застосування сучасних педагогічних технологій, що забезпечують ефективність і якість освітнього процесу. Серед таких технологій можна виділити інтерактивні технології навчання, проектні технології, технології дистанційного навчання та самостійну роботу студентів. Інтерактивні технології навчання активізують пізнавальну діяльність студентів, розвивають навички комунікації, критичного мислення та командної роботи. До основних інтерактивних методів належать дискусії, рольові ігри, кейс-методи, що дозволяють моделювати життєві ситуації та вирішувати конкретні освітні завдання. Як зазначає Н. Волкова, застосування інтерактивних технологій забезпечує високий рівень зацікавленості студентів і позитивно впливає на формування професійних компетентностей майбутніх фахівців⁴⁵⁹. *Проектні технології* орієнтовані на розвиток самостійності, творчості, відповідальності та професійних компетентностей студентів через створення та реалізацію навчальних проектів. Проектна діяльність дозволяє студентам ефективно застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності та вирішувати реальні професійні завдання. За словами Вітвицької С., проектні технології сприяють формуванню навичок самостійної роботи, ініціативності й умінню знаходити творчі рішення проблем⁴⁶⁰. Технології *дистанційного* навчання та організація самостійної роботи студентів дозволяють індивідуалізувати навчальний процес, зробити його більш гнучким і адаптивним до потреб студентів, забезпечуючи їхній особистісний та професійний розвиток в умовах цифровізації освіти. Ці технології сприяють розвитку в студентів навичок самоорганізації, ефективного управління часом і формуванню готовності до неперервного навчання²³. Технології дистанційного навчання забезпечують гнучкість та доступність освіти для широкого кола студентів, незалежно від місця проживання, часу чи інших обмежень. Використання дистанційних технологій дозволяє реалізовувати принципи індивідуалізації та неперервності навчання, сприяє формуванню цифрових і професійних компетентностей студентів та є важливим фактором модернізації сучасної освіти⁴⁶¹. *Технології самостійної роботи* студентів орієнтовані на формування навичок самоосвіти, самоконтролю, відповідальності за власний професійний розвиток, уміння ефективно планувати й організовувати навчальну діяльність. За словами дослідників, ці технології сприяють

⁴⁵⁹ Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Дніпро : Ун-т імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

⁴⁶⁰ Вітвицька С. С. Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти. Акмеодягнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. С. 302–347.

⁴⁶¹ Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Вип. 42 / редкол. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. 471 с.

становленню студентів як суб'єктів власного професійного розвитку, що є важливим у контексті швидких змін у професійній діяльності та необхідності навчання протягом життя (Яцков М., Осадча Л.)⁴⁶².

Запровадження ступеневої освіти в Україні зумовлене низкою історичних, соціально-економічних та політичних чинників. Починаючи з 1990-х років ХХ століття, українська освітня система переживає трансформацію, яка характеризується переходом від радянської централізованої моделі до гнучкої, орієнтованої на європейські стандарти структури вищої освіти⁴⁶³. Важливим нормативно-правовим підґрунтям для впровадження багаторівневої системи стало ухвалення Закону України «Про освіту» 1996 року, що визначив основи для введення ступенів бакалавра і магістра та створив передумови для інтеграції національної системи освіти в міжнародний освітній простір⁴⁶⁴.

Суттєвий поштовх подальшому розвитку ступеневої освіти надало приєднання України до Болонського процесу у 2005 році, що актуалізувало необхідність гармонізації національних освітніх стандартів із міжнародними. Особливої ваги набули питання підвищення якості освіти, розвитку академічної мобільності, модернізації системи оцінювання та управління освітою відповідно до європейських рекомендацій⁴⁶⁵.

Становлення ступеневої освіти в Україні відбувалося поступово і включало кілька основних етапів. Перший етап (1990-ті роки) характеризувався створенням законодавчого підґрунтя для впровадження багаторівневої системи. У цей період ключовими нормативними актами стали Закон України «Про освіту» (1996) та подальші документи, зокрема «Перелік напрямів і спеціальностей» (1997) і «Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні» (1998), які визначили структуру освітніх ступенів. Другий етап (2000-ні роки) був позначений інтеграцією України до європейського освітнього простору через приєднання до Болонського процесу (2005). У цей час активно впроваджувалася Європейська кредитно-трансферна система (ECTS), що забезпечила взаємне визнання дипломів і сприяла академічній мобільності. Водночас відбулася модернізація навчальних програм, орієнтованих на компетентнісний підхід. Третій етап (з 2010-х років донині)

⁴⁶² Осадча Л. К. Управління якістю підготовки фахівців у технічному коледжі / Л. К. Осадча, М. В. Яцков // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – 2017. – Вип. 37–1, Т. V (73) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2017. С. 471–485.

⁴⁶³ Дубасенюк О. А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи / Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура : матеріал. Всеукр. конф. Київ : ІОД НАПН України, 2011. С. 135–142.

⁴⁶⁴ Закон України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII (ред. 1996 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>

⁴⁶⁵ Болонський процес. Документи і матеріали / за ред. С. І. Юрія. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 136 с.

характеризується подальшою гармонізацією української освіти з європейськими стандартами. Важливою подією стало ухвалення нового Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII, який визначив сучасну модель національної системи освіти, закріпив трирівневу структуру вищої освіти (бакалавр, магістр, доктор філософії) та створив нормативну базу для реалізації принципів академічної доброчесності, автономії закладів освіти й освіти впродовж життя.

Сучасний стан ступеневої освіти в Україні характеризується інтенсивною динамікою розвитку та поступовою інтеграцією у світовий освітній простір. Здобутки, досягнуті в процесі трансформації національної освітньої системи, є вагомими, однак низка структурних і системних проблем потребує невідкладного вирішення. Серед ключових викликів варто відзначити недостатній рівень фінансування закладів вищої освіти, обмежену академічну мобільність суб'єктів освітнього процесу, а також фрагментарну відповідність державних стандартів освіти міжнародним нормативно-регуляторним документам і вимогам.

Актуальною тенденцією функціонування ступеневої освіти є посилення ролі компетентнісного підходу, який фокусує навчальний процес на досягненні практично значущих результатів, формуванні здатності випускників до самостійного прийняття професійних рішень та оперативної адаптації до змінних соціально-економічних умов. У контексті цифровізації суспільства особливого значення набуває розвиток дистанційних освітніх технологій, що дозволяють забезпечити гнучкість, індивідуалізацію та доступність освітнього процесу. Водночас, одним із провідних векторів розвитку національної освіти залишається активізація міжнародного академічного співробітництва. Його проявами є реалізація спільних міжуніверситетських програм, участь у проєктах академічної мобільності, інтернаціоналізація змісту освітніх програм та залучення міжнародного експертного потенціалу до процесу реформування освіти⁴⁶⁶. Такі процеси сприяють гармонізації української системи освіти з європейськими підходами, підвищенню якості підготовки фахівців та утвердженню України як повноправного учасника Європейського простору вищої освіти.

Ступенева освіта в Україні, як і в провідних освітніх системах світу, ґрунтується на принципах гнучкості, безперервності, доступності та адаптивності до динамічних змін ринку праці. Українська модель ступеневої підготовки має виразне євроінтеграційне спрямування, оскільки формувалася під безпосереднім впливом європейського освітнього простору, зокрема через участь України в Болонському процесі. Це дало змогу започаткувати гармонізацію національних освітніх стандартів із міжнародними

⁴⁶⁶ Бабіна Н. О. «Болонський процес» як чинник розвитку системи вищої освіти України, *Modern Science – Moderní věda*. 2020. № 7. С. 124–129.

вимогами, забезпечити академічну мобільність, взаємне визнання дипломів та підвищити конкурентоспроможність українських фахівців на світовому ринку праці. У зарубіжних країнах, зокрема в державах Європейського Союзу та США, одним із домінантних векторів розвитку ступеневої освіти є реалізація компетентнісного підходу, що передбачає орієнтацію на результати навчання, здатність до самостійного прийняття рішень, критичного мислення та практичного застосування знань. Особливого значення набуває інтеграція теоретичної підготовки з практичними компонентами, що сприяє формуванню професійної мобільності й адаптації випускників до вимог глобалізованого ринку праці.

Водночас, попри спільність загальних підходів до організації ступеневої освіти, між національними освітніми моделями існують суттєві відмінності. Зокрема, освітня система США вирізняється високим рівнем автономії університетів, можливістю індивідуалізації освітніх траєкторій, широкими можливостями для трансферу кредитів, а також гнучкістю в побудові навчальних планів, що дає студентам змогу адаптувати навчання до власних кар'єрних цілей. Натомість в Україні ще зберігається значна централізація управління освітою, у тому числі в контексті розроблення державних стандартів та освітньо-кваліфікаційних характеристик, що частково обмежує гнучкість освітніх програм.

Важливою складовою розвинених моделей ступеневої освіти є система фінансування. У США та країнах ЄС широко застосовуються різноманітні форми фінансової підтримки студентів: державні гранти, освітні кредити, стипендіальні програми, а також інституційна та приватна підтримка. Такий підхід підвищує доступність якісної освіти для соціально вразливих груп населення. В Україні фінансове забезпечення освітнього процесу переважно базується на державному фінансуванні, яке, однак, залишається недостатнім для забезпечення рівного доступу до освітніх послуг, особливо у регіонах та серед соціально незахищених верств населення. Ефективність ступеневої освіти в зарубіжних країнах визначається, передусім, високою адаптивністю освітніх систем до потреб сучасного ринку праці та можливістю швидкого реагування на зміни в економіці та суспільстві. Так, американська та європейська практики демонструють високу ефективність завдяки впровадженню інтегрованих освітніх програм, що поєднують академічні знання та практичні навички, а також завдяки високій академічній мобільності студентів і викладачів. В Україні ступенева освіта також демонструє позитивні результати, зокрема у сфері інтеграції у міжнародні освітні структури, підвищення якості освітніх програм та підготовки конкурентоспроможних фахівців. Проте існують і певні проблеми, що обмежують ефективність української системи. Зокрема, це стосується недостатнього фінансування, бюрократизації освітніх процесів та недостатньої гнучкості у формуванні освітніх траєкторій студентів. Досвід зарубіжних країн свідчить, що ефективною є модель освіти, яка базується на тісній співпраці з

бізнес-середовищем, широкому залученні практиків до викладання та активному впровадженні інноваційних технологій навчання. В Україні ця практика поступово запроваджується, проте потребує додаткового розвитку та вдосконалення.

Таким чином, аналіз зарубіжного та українського досвіду ступеневої освіти дозволяє виділити як спільні тенденції, так і суттєві відмінності, що пов'язані з особливостями освітніх систем, історичними традиціями та соціально-економічними умовами кожної країни. Подальший розвиток ступеневої освіти в Україні має враховувати кращі зарубіжні практики, адаптуючи їх до національних умов та потреб сучасного суспільства. Сучасні міжнародні тенденції розвитку ступеневої освіти характеризуються глобалізацією освітнього простору, що передбачає активну інтеграцію та адаптацію національних освітніх систем до міжнародних стандартів. Серед основних тенденцій варто виділити посилення акценту на компетентнісний підхід, впровадження модульно-кредитної системи, підвищення академічної мобільності, розширення можливостей для дистанційної освіти та забезпечення індивідуалізації навчального процесу. Провідні країни Європи та США орієнтуються на створення освітніх програм, що враховують потреби ринку праці та здатні гнучко адаптуватися до змін. У цих країнах важливим є поєднання теоретичних знань із практичною підготовкою студентів, що забезпечується завдяки широкому використанню проектних технологій, стажувань та практик на підприємствах. Подібні підходи активно запроваджуються і в українській освітній практиці, хоча їхній рівень реалізації ще потребує суттєвого вдосконалення.

Ще однією важливою тенденцією є зростання ролі цифрових технологій в освітньому процесі. Пандемія COVID-19 значно прискорила перехід багатьох навчальних закладів на дистанційні форми навчання, що продемонструвало потенціал онлайн-освіти у забезпеченні безперервності навчання та підвищенні доступності освіти. Дослідження, проведене в рамках проекту «SMART KIDS», показало, що використання електронних освітніх ресурсів та віртуальних класів сприяє ефективній організації дистанційного навчання в початковій школі⁴⁶⁷

Модернізація ступеневої освіти в Україні зумовлена необхідністю відповідати міжнародним стандартам та вимогам сучасного суспільства й ринку праці. Серед ключових напрямків модернізації варто виділити такі: впровадження компетентнісного підходу в освітні стандарти, підвищення гнучкості та доступності освіти, удосконалення механізмів фінансування та підтримки студентів, посилення міжнародної співпраці. Зокрема,

⁴⁶⁷ Lytvynova S., Demeshkant N. Distance Learning in Primary School During the COVID-19 Pandemic: Results of the “SMART KIDS” Experiment. URL: <https://arxiv.org/abs/2204.03472>

компетентнісний підхід передбачає чітке визначення професійних та загальних компетентностей, які мають бути сформовані у студентів на кожному ступені освіти. Це вимагає перегляду та оновлення освітніх програм, посилення ролі практичної підготовки та самостійної роботи студентів, впровадження ефективних форм оцінювання та самооцінювання. Компетентнісний підхід спрямований на формування та розвиток ключових і предметних компетентностей кожного учня, що є інтегрованою характеристикою особистості, яка включає знання, уміння, ставлення та досвід діяльності.

Важливим напрямком модернізації також є розвиток дистанційної та змішаної форм навчання. Це зумовлено необхідністю забезпечити неперервність освітнього процесу та зробити освіту більш доступною для широких верств населення, незалежно від їхнього місця проживання. Дистанційні технології дозволяють студентам гнучко планувати власний освітній процес, ефективно поєднувати навчання з роботою чи іншими видами діяльності. Результати експерименту «SMART KIDS» підтверджують, що використання електронних освітніх ресурсів у дистанційному навчанні сприяє індивідуалізації навчального процесу та підвищенню його якості.

Сучасні реформи в Україні спрямовані на покращення фінансової підтримки студентів через впровадження грантів, стипендій, кредитів на навчання та інших форм матеріальної допомоги, що підвищує доступність освіти для різних верств населення. Зокрема, уряд запровадив державні гранти для вступників, які здобувають першу вищу освіту за контрактом, що дозволяє частково покрити вартість навчання. Крім того, студенти можуть отримати кредити на навчання під 3–5% річних із терміном повернення до 10–15 років. Ці заходи спрямовані на забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти для всіх громадян⁴⁶⁸.

Активізація міжнародної співпраці передбачає збільшення кількості освітніх обмінів, міжнародних проєктів та спільних освітніх програм. Програма ЄС Еразмус+ надає українським студентам можливості короткострокових програм обміну для навчання та виробничої практики за кордоном⁴⁶⁹. Крім того, Україна та Німеччина підписали угоду про співпрацю у сферах науки, технологій, інновацій та вищої освіти, що передбачає обмін експертами, участь у міжнародних проєктах та розвиток партнерських від-

⁴⁶⁸ Міністерство освіти і науки України. Додаткова фінансова підтримка для вступників від держави: запроваджуємо державні гранти [Електронний ресурс] // mon.gov.ua. – 2023. – URL: <https://mon.gov.ua/news/dodatкова-finansova-pidtrymka-dlia-vstupnykiv-vid-derzhavy-zaprovadzhuiemo-derzhavni-hranty>

⁴⁶⁹ Erasmus+ в Україні. Можливості для студентів закладів вищої освіти / erasmusplus.org.ua. – 2024. – URL: <https://erasmusplus.org.ua/opportunities/mozhlyvosti-dlya-indyvidualnyh-osib/studentam-zakladiv-vyshhoyi-osvity>

носин між університетами обох країн⁴⁷⁰. Ці ініціативи дозволяють українським студентам та викладачам інтегруватися у світовий освітній простір, обмінюватися досвідом та впроваджувати кращі світові практики у вітчизняну систему освіти.

Отже, модернізація ступеневої освіти в Україні має бути спрямована на створення гнучкої, доступної та конкурентоспроможної освітньої системи, яка відповідатиме сучасним викликам та потребам суспільства, враховуючи кращий світовий досвід і національні особливості. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що ступенева освіта є сучасною, гнучкою та ефективною моделлю організації освітнього процесу, яка відповідає потребам сучасного суспільства та ринку праці. Дослідження зарубіжного та українського досвіду показало, що впровадження ступеневої освіти сприяє підвищенню якості підготовки фахівців, забезпечує адаптивність до швидко змінюваних економічних умов та глобалізації освітніх стандартів. Основними перевагами ступеневої освіти є її здатність забезпечувати неперервність та наступність навчання, підвищення академічної мобільності, формування чітко визначених професійних та загальних компетентностей студентів. Це дозволяє студентам ефективніше планувати свій освітній та професійний розвиток, а навчальним закладам – швидко реагувати на зміни та виклики сучасного світу.

Однак для України залишається актуальним завдання подальшого вдосконалення та модернізації цієї системи. Зокрема, необхідно посилити інтеграцію теоретичних знань із практичною діяльністю, активізувати використання цифрових технологій в освітньому процесі, удосконалити механізми фінансування та підтримки студентів, розширити міжнародне співробітництво та обміни. На нашу думку варто звернути увагу на впровадження таких сучасних освітніх практик, як проєктні технології, змішані форми навчання, та розширення можливостей для індивідуалізації навчальних траєкторій студентів. Крім того, необхідно продовжити реформування законодавчої та нормативно-правової бази у сфері освіти, що сприятиме більш ефективній інтеграції української системи ступеневої освіти у міжнародний освітній простір.

Таким чином, розвиток ступеневої освіти в Україні є важливою передумовою успішної інтеграції держави у глобальний освітній простір, підвищення її конкурентоспроможності та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Врахування світового досвіду та адаптація його до національних особливостей допоможе Україні ефективно вирішувати сучасні освітні виклики та досягати стратегічних цілей у галузі освіти.

⁴⁷⁰ Міністерство освіти і науки України. Україна і Німеччина підписали угоду про співпрацю у сферах науки, технологій, інновацій та вищої освіти [Електронний ресурс] // mon.gov.ua. – 2023. – URL: <https://mon.gov.ua/news/ukraina-i-nimechchyna-pidpysaly-uhodu-pro-spiivpratsiu-u-sferakh-nauky-tekhnologii-innovatsii-ta-vyshchoi-osvity>

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>